

Försvarsutskottets betänkande 2023/24:FöU12

Explosiva varor – ett nationellt tillståndsregister och kriminalisering av förstadier till brott mot tillståndsplikten

---

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor.

En följdmotion har väckts med anledning av propositionen. Utskottet föreslår att yrkandena i följdmotionen avslås.

I betänkandet finns en reservation (S, MP).

Behandlade förslag

Propositionen 2023/24:139 Explosiva varor – ett nationellt tillståndsregister och kriminalisering av förstadier till brott mot tillståndsplikten.

Två yrkanden i en följdmotion.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Bakgrund	5
Propositionens huvudsakliga innehåll	6
Utskottets överväganden.....	8
Explosiva varor – ett nationellt tillståndsregister och kriminalisering av förstadier till brott mot tillståndsplikten	8
Licensiering av sprängmedel och en insatsgrupp för brottsofferstöd	10
Reservationer	15
Licensiering av sprängmedel och en insatsgrupp för brottsofferstöd, punkt 2 (S, MP)	15
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	17
Propositionen	17
Följdmotionen	17
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	18

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Explosiva varor – ett nationellt tillståndsregister och kriminalisering av förstadier till brott mot tillståndsplikten

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2023/24:139 punkterna 1 och 2.

2. Licensiering av sprängmedel och en insatsgrupp för brottsofferstöd

Riksdagen avslår motion

2023/24:2903 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkandena 1 och 2.

Reservation (S, MP)

Stockholm den 13 juni 2024

På försvarsutskottets vägnar

Peter Hultqvist

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Peter Hultqvist (S), Lars Wistedt (SD), Helén Pettersson (S), Björn Söder (SD), Johan Andersson (S), Helena Bouveng (M), Heléne Björklund (S), Anna Starbrink (L), Erik Ezelius (S), Alexandra Anstrell (M), Hanna Gunnarsson (V), Mikael Larsson (C), Lars Püss (M), Emma Berginger (MP), Gustaf Göthberg (M) och Oskar Svärd (M).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet proposition 2023/24:139 Explosiva varor – ett nationellt tillståndsregister och kriminalisering av förstadier till brott mot tillståndsplikten. I betänkandet behandlas även två yrkanden i en följdmotion.

I betänkande 2020/21:JuU5 föreslog justitieutskottet att riksdagen skulle anta regeringens förslag till ändringar i vapenlagen, lagen om straff för smuggling, lagen om straff för terroristbrott och lagen om brandfarliga och explosiva varor (prop. 2019/20:200 En strängare syn på hantering av vapen och explosiva varor). Riksdagen beslutade i november 2020 i enlighet med utskottets förslag. Ändringarna innebär att fler vapenbrott och brott mot tillståndsplikten för explosiva varor bedömdes som grova eller synnerligen grova och att maximistraffen för de synnerligen grova brotten skärptes. Vidare infördes en särskild reglering av vapensmuggling och smuggling av explosiva varor i smugglingslagen. Dessutom tillkännagav riksdagen för regeringen det som justitieutskottet anförde om att försök, förberedelse och stämpling till brott mot tillståndsplikten för explosiva varor bör kriminaliseras (bet.2020/21:JuU5, punkt 5, rskr.2020/21:31).

I juni 2022 lämnade Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) in en framställan till Regeringskansliet (Fö2023/00104). I framställan lämnades förslag om en ny sekretessbestämmelse för uppgifter som rör framställning av explosiva varor och om sekretess hos en kommunal myndighet i ärenden om tillstånd till hantering av explosiva varor.

I sitt regleringsbrev för budgetåret 2023 fick MSB i uppdrag att utveckla ett nationellt tillståndsregister för explosiva varor och därefter tillgängliggöra detta för berörda aktörer. I september 2023 lämnade MSB in en framställan om författningsändringar med anledning av inrättandet av det nationella tillståndsregistret för explosiva varor (Fö2023/01534).

Med anledning av tillkännagivandet från riksdagen och framställningarna från MSB tog Försvarsdepartementet fram promemorian Explosiva varor – ett nationellt tillståndsregister och kriminalisering av förstadier till brott mot tillståndsplikten (Fö2023/01534). Proposition 2023/24:139 behandlar promemorians lagförslag.

Regeringen beslutade den 11 april 2024 att inhämta Lagrådets yttrande över lagförslagen. Lagrådet hade inget att invända mot förslagen. I förhållande till lagrådsremissens förslag föreslår regeringen i propositionen en följdändring i 18 kap. 19 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) med anledning av genomförandet av förslagen i Stärkt skydd för vissa polisanställda (prop. 2023/24:102, bet. 2023/24:JuU28, rskr. 2023/24:163) som trädde i kraft den 30 april 2024. Justeringen är enligt regeringen författningstekniskt och även i

övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådet inte behöver höras. Regeringen har därför inte inhämtat Lagrådets yttrande över det förslaget.

Statssekreterare Johan Berggren med medarbetare från Försvarsdepartementet informerade den 4 april 2024 utskottet om arbetet med ett svenskt tillståndsregister för explosiva varor och om en kommande utredning på området.

Bakgrund

Nuvarande reglering

Bestämmelser om explosiva varor finns huvudsakligen i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor (LBE), i förordningen (2010:1075) om brandfarliga och explosiva varor (FBE) samt i myndighetsföreskrifter. LBE reglerar hantering, överföring, import och export av brandfarliga och explosiva varor och sådana förberedande och efterföljande åtgärder som behövs med hänsyn till brand- och explosionsrisken och till konsekvenserna av en brand eller en explosion. Syftet med LBE är att hindra, förebygga och begränsa olyckor och skador på liv, hälsa, miljö eller egendom som kan uppkomma genom brand eller explosion orsakad av brandfarliga eller explosiva varor. Lagen ska även förebygga obehörigt förfarande med varorna och har dessutom ett brottsförebyggande syfte (prop. 2009/10:203).

Enligt LBE ska den som hanterar, överför, importerar eller exporterar explosiva varor som huvudregel ha tillstånd. MSB prövar frågor om tillstånd för explosiva varor när det rör tillverkning, bearbetning, behandling, destruktion, underhåll, återvinning och annan hantering som sker i anslutning till sådan hantering. Detsamma gäller gränsöverskridande överföring, import, export och sådan hantering som Försvarsmakten, Försvarets materielverk (FMV), Försvarets radioanstalt (FRA), Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) och Fortifikationsverket behöver ha tillstånd till. När det gäller tillstånd för hantering och överföring av explosiva varor i övriga fall är det den kommun där hanteringen ska ske som är ansvarig. Av LBE framgår vidare att den som bedriver tillståndspliktig verksamhet enligt lagen ska ha den kompetens eller tillgång till den kompetens som behövs med hänsyn till verksamhetens omfattning och varornas egenskaper.

Det finns i dag ingen skyldighet att föra register över tillstånd till explosiva varor enligt LBE och det finns för närvarande inte heller något samlat register över de tillstånd som har meddelats för explosiva varor. Däremot föreskriver LBE sedan juli 2023 att tillståndsmyndigheterna, dvs. MSB och kommunerna, med automatiserad behandling ska föra register över de som har meddelats tillstånd att hantera ammunition. Dessa register enligt LBE ska underlätta handläggningen av frågor om tillstånd och innehålla information som behövs för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet eller för att utreda eller lagföra brott med anknytning till ammunition.

Detaljbestämmelser av utpräglad teknisk karaktär, om t.ex. förvaring och tillverkning av explosiva varor, utfärdas på myndighetsnivå. Sedan 2009 utfärdas sådana föreskrifter av MSB i myndighetens författningssamling (MSBFS).

Explosiva varor

Begreppet explosiva varor omfattar en mängd olika produkter, t.ex. handgranater, sprängämnen, tändmedel, ammunition, krut och pyrotekniska artiklar såsom fyrverkerier. Enligt 4 § LBE avses med explosiva varor explosiva ämnen, blandningar och föremål samt andra ämnen, blandningar och föremål som tillverkas i avsikt att framkalla en verkan genom en explosion eller en pyroteknisk effekt.

I MSB:s föreskrifter anges närmare vad som utgör explosiva varor (MSBFS 2010:4). Där framgår bl.a. att explosiva ämnen och blandningar är

- fasta eller flytande ämnen eller blandningar som i sig själva genom kemisk reaktion kan alstra gaser med sådan temperatur, sådant tryck och sådan hastighet att de kan skada omgivningen
- pyrotekniska satsar även om de inte alstrar gas
- ämnen, blandningar och föremål som uppfyller kriterierna för att klassificeras som explosiva ämnen, blandningar och föremål enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 av den 16 december 2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar, ändring och upphävande av direktiven 67/548/EEG och 1999/45/EG, samt ändring av förordning (EG) nr 1907/2006 (CLP-förordningen)
- ämnen och blandningar som klassificerats i klass 1 enligt reglerna för transport av farligt gods (ADR-S)
- ämnen och blandningar som visar positivt resultat i något av testerna i testserie 2 enligt FN:s testhandbok för klassificering av farligt gods (femte omarbetade utgåvan av FN:s rekommendationer för transport av farligt gods, handbok för provning och kriterier).

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen anförs att antalet sprängdåd i samhället har ökat kraftigt under de senaste åren. Personer i kriminella miljöer använder allt oftare sprängmedel på offentliga platser, på andra platser där utomstående vistas och direkt mot enskildas bostäder som en del av kriminella uppgörelser. Sprängdåden utförs ofta inom den organiserade brottsligheten, och inte sällan används legala sprängmedel som kommit i orätta händer eller hemgjorda sprängmedel. Det är enligt regeringen av största vikt att förhindra denna utveckling och samtidigt förbättra både det olyckspreventiva arbetet och arbetet mot obehöriga förfaranden med sprängmedel.

I propositionen föreslås bl.a.

- ett nationellt tillståndsregister för explosiva varor
- sekretess för uppgifter i registret och i ärendehantering för att förhindra att explosiva varor kommer till brottslig användning och för att skydda enskilda
- sekretess hos MSB för uppgifter som kan användas för tillverkning av explosiva varor
- kriminalisering av försök, förberedelse och stämpling till grovt och synnerligen grovt brott mot tillståndsplikten för explosiva varor.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 8 juli 2024.

Utskottets överväganden

Explosiva varor – ett nationellt tillståndsregister och kriminalisering av förstadier till brott mot tillståndsplikten

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor.

Propositionen

Regeringen föreslår att MSB ska föra ett nationellt register över tillstånd att hantera, överföra, importera eller exportera explosiva varor enligt LBE och över dem som har beviljats ett sådant tillstånd. Det nationella tillståndsregistret ska ersätta de register som MSB och kommunerna i dag för över ammunitionstillstånd. Registret ska inte innehålla uppgifter om tillstånd som har beviljats Försvarsmakten, FMV, FRA, FOI eller Fortifikationsverket. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska ha rätt att meddela föreskrifter om innehållet i registret.

MSB och kommunerna ska enligt propositionen ansvara för att registrera uppgifter i det nationella tillståndsregistret. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska ha rätt att meddela föreskrifter om registreringen av uppgifter i registret och om utlämnande av uppgifter från registret. Registret ska enligt LBE ha till ändamål att

- underlätta tillsyn enligt den lagen
- ge information om sådana uppgifter som behövs för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet eller för att utreda eller lagföra brott med anknytning till explosiva varor
- ge information om sådana uppgifter som behövs för att kontrollera tillstånd till överföring, import och export enligt den lagen vid införsel eller utförsel över Sveriges gräns
- ge information om sådana uppgifter som behövs för att enskilda i sin verksamhet ska kunna kontrollera ett tillstånd enligt den lagen.

Enligt propositionen ska MSB och kommunerna vara personuppgiftsansvariga för den behandling av personuppgifter som de utför i det nationella tillståndsregistret. Det ska även upplysas om att bestämmelsen om personuppgiftsansvar kompletterar EU:s dataskyddsförordning.

Regeringen föreslår också att sekretess ska gälla hos MSB för uppgift om instruktion, ritning eller annan liknande uppgift som kan användas för

tillverkning av explosiva varor, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att explosiva varor kommer till brottslig användning. Om en myndighet får en sekretessreglerad uppgift från MSB ska sekretessbestämmelsen bli tillämplig på uppgiften även hos den mottagande myndigheten. Tystnadsplikten som följer av den föreslagna sekretessbestämmelsen ska ha företräde framför rätten att meddela och offentliggöra uppgifter.

Vidare föreslås att den sekretess som gäller för uppgifter om bl.a. en enskilds affärs- eller driftförhållanden hos en kommunal myndighet i ärenden om tillstånd för brandfarliga varor även ska gälla i ärenden om tillstånd som avser explosiva varor.

Dessutom föreslås att sekretess ska gälla hos MSB och hos kommunala myndigheter för uppgifter i tillståndsärenden enligt LBE, om det kan antas att brandfarliga och explosiva varor kan komma till brottslig användning om uppgiften röjs. För uppgift i en allmän handling ska sekretessen gälla i högst 40 år.

Sekretess ska också gälla hos MSB och hos kommunala myndigheter för uppgifter om enskildas personliga förhållanden i ärenden om tillstånd enligt LBE, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider men om uppgiften röjs. För uppgift i en allmän handling ska sekretessen gälla i högst 70 år.

För uppgifter som hänför sig till det nationella tillståndsregistret för explosiva varor föreslås att sekretess ska gälla om det kan antas att explosiva varor enligt LBE kan komma till brottslig användning om uppgiften röjs. För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst 40 år.

Regeringen föreslår att en sekretessbrytande bestämmelse ska införas för enskilda som har tillstånd till explosiva varor och som i sin verksamhet behöver kontrollera tillstånd.

Vidare föreslås att tystnadsplikten för uppgifter som en enskild fått del av i ett ärende enligt LBE även ska omfatta uppgifter om

- förhållanden av betydelse för att förebygga att brandfarliga eller explosiva varor kommer till brottslig användning
- en enskilds personliga förhållanden.

Tystnadsplikten ska enligt propositionen även omfatta uppgifter som en enskild fått del av från det nya tillståndsregistret och som gäller förhållanden av betydelse för att förebygga att explosiva varor kommer till brottslig användning.

Därtill föreslår regeringen att försök, förberedelse och stämpling till grovt och synnerligen grovt brott mot tillståndsplikten för explosiva varor ska kriminaliseras.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 8 juli 2024.

Utskottets ställningstagande

Det har inte väckts några motioner som går emot att riksdagen nu antar regeringens lagförslag.

Utskottet välkomnar lagförslagen som ett viktigt bidrag till att minska den illegala användningen av explosiva varor i samhället och till att stärka det brottsbekämpande arbetet. Utskottet anser att riksdagen bör anta regeringens lagförslag av de skäl som anförs i propositionen. Propositionen tillstyrks i sin helhet.

Utskottet övergår nu till att behandla de motionsyrkanden som innehåller förslag om tillkännagivanden i frågor som anknuter till lagförslaget.

Licensiering av sprängmedel och en insatsgrupp för brottsofferstöd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om licensiering av sprängmedel och ett motionsyrkande om en insatsgrupp för brottsofferstöd.

Jämför reservationen (S, MP).

Motionen

I motion 2023/24:2903 av Peter Hultqvist m.fl. (S) föreslås tillkännagivanden till regeringen om att en licensiering av sprängmedel bör införas för att möjliggöra en mer grundlig granskning och bakgrundskontroll av de som har tillgång till sprängmedel (yrkande 1) och om att en insatsgrupp som kan hjälpa drabbade efter en sprängning ska tillsättas (yrkande 2).

Pågående arbete

Tillstånd för explosiva varor

Den 22 maj 2024 beslutade regeringen att tillsätta en utredning som ska se över LBE (Fö2024/01001). Regeringen skriver i uppdraget att nuvarande reglering är framtagen framför allt i syfte att förebygga olyckor och inte för att bidra till brottsbekämpning. Mot bakgrund av samhällsutvecklingen med fler och mer hänsynslösa sprängningar inom kriminella miljöer samt annan otillåten hantering av explosiva varor anför regeringen att det är viktigt att ha en reglering som fungerar för båda syftena. Regeringen beskriver att målsättningen är att regelverk och kontrollfunktioner i större utsträckning ska vara anpassade för att förebygga och försvåra illegal hantering av explosiva varor i samhället samt utgöra ett effektivt verktyg för att upptäcka, utreda och lagföra brott kopplade till explosiva varor.

I uppdraget ingår att föreslå en mer ändamålsenlig tillståndsprovning samt en mer välfungerande och effektiv tillsyn över tillståndspliktig verksamhet

som involverar explosiva varor. Därutöver framgår att utredaren i mån av tid har möjlighet att ta upp andra frågor som hör samman med de frågeställningar som särskilt pekas ut i uppdragsbeskrivningen. Utredningen ska redovisas senast den 20 december 2024.

När det gäller frågan om tillstånd för explosiva varor i LBE framhåller regeringen i uppdraget att en ändamålsenlig och likvärdig tillståndsprövning bör kunna bidra till att förhindra att kriminella kommer över dessa varor. Ändamålet med tillståndsprövningen bör också vara att den som fått tillstånd har ett tydligt utpekat ansvar för den explosiva varan och kan bli straffrättsligt ansvarig om varan försummas eller hanteras på ett felaktigt sätt. Vidare bör tillståndsansökningar bedömas på ett likvärdigt sätt oavsett i vilken kommun de provas. Av uppdraget framgår att frågan om personliga tillstånd för explosiva varor ska analyseras av utredaren. Regeringen pekar i sammanhanget på flera skillnader mellan tillstånd för vapen och tillstånd för explosiva varor och att dessa skillnader mellan vapen och explosiva varor bör beaktas när utredaren analyserar frågan om personliga tillstånd för explosiva varor. Enligt regeringen kan det föreslagna nationella tillstandsregistret för explosiva varor vara ett viktigt verktyg för tillståndsgivande och brottsbekämpande myndigheter. Inom ramen för utredningen bör det därför analyseras hur tillstandsregistret kan användas för att uppnå en bättre och mer samordnad tillståndshantering i landet.

Stöd till brottsoffer

Brottsoffermyndigheten är Sveriges expertmyndighet för brottsofferfrågor. Myndighetens övergripande mål är att främja brottsoffers rättigheter och att uppmärksamma deras behov och intressen. Brottsoffermyndigheten beslutar om och betalar ut brottskadeersättning. De som drabbats av ett sprängdåd och inte har en försäkring som ger full ersättning kan ansöka om statlig brottskadeersättning hos Brottsoffermyndigheten.

Av regleringsbrevet för 2023 framgår att Brottsoffermyndigheten fått i uppdrag att kartlägga vilket stöd som ges till brottsoffer i Sverige samt att föreslå en modell för regelbunden uppföljning av vilket stöd och bemötande brottsoffer får från myndigheter och andra aktörer (Ju2022/03704 (delvis), Ju2021/03715 (delvis), Ju2022/01805). Inom ramen för uppdraget ska myndigheten ta fram en plan för hur myndigheten kan utveckla rollen som informations- och kunskapscentrum för brottsofferfrågor samt vidta åtgärder i syfte att åstadkomma ett likvärdigt och kvalitativt stöd till brottsutsatta i hela landet. Uppdraget ska slutredovisas till Justitiedepartementet senast den 10 juni 2024.

I Brottsoffermyndighetens regleringsbrev för 2024 finns återrapporteringskrav om brottskadeärenden. Myndigheten ska

- redovisa vidtagna åtgärder för att säkerställa en rättssäker, effektiv och skyndsam handläggning

- göra en samlad redovisning och analys av ärendeutveckling samt handläggningstider över de fem senaste åren
- redovisa vidtagna åtgärder för att sprida information om möjligheten att ansöka om brottsskadeersättning.

Brottsoffermyndigheten ska dessutom redovisa vilka åtgärder som vidtas för att sprida information om möjligheten att söka medel ur Brottsofferfonden (Ju2023/02737 (delvis), Ju2023/01296 (delvis) Ju2023/00587.)

I maj 2023 bjöd justitieministern in till ett samtal om hur det samlade stödet till brottsoffer kan stärkas och samordnas, t.ex. vid sprängningar och andra grova våldsdåd. Deltog gjorde Polismyndigheten, Brottsoffermyndigheten, Brottsofferjouren Sverige, Svensk Försäkring, Sveriges Kommuner och Regioner samt Röda Korset.

Regeringen beslutade i juni 2023 att tillsätta en utredning med syftet att stärka brottsoffers ställning och förbättra deras möjligheter att få ersättning. Utredningen ska bl.a. ta ställning till om

- brottsoffer ska få brottsskadeersättning direkt från staten när domen på skadestånd inte längre kan överklagas, utan att först behöva försöka kräva skadeståndet från gärningsmannen
- det ska bli lättare för Kronofogden att ta pengar från personer som har skulder till brottsoffer
- föräldrar ska betala mer i skadestånd när deras barn begår brott
- poliser som utsätts för brott ska få ersättning i fler fall
- rätten till frihetsberövandeersättning ska begränsas.

Utredningen ska redovisas senast den 24 februari 2025.

Nationell strategi och myndighetsuppdrag om illegala sprängningar

Explosiva varor uppmärksammas i regeringens strategi Motståndskraft och handlingskraft - en nationell strategi mot organiserad brottslighet (skr. 2023/24:67) som presenterades i februari 2024. Den innehåller prioriteringar, åtgärder och mål för att öka samhällets motståndskraft mot den organiserade brottsligheten. Ett av fem mål i den nationella strategin är att minska tillgången på explosiva varor, vilket omfattar att effektivisera arbetet mot olovlig införsel och smuggling, öka upptäcktsrisken och lagföringen samt skärpa kontrollfunktionerna.

Vidare beslutade regeringen i oktober 2023 att ge de elva myndigheter som ingår i nationellt forum för sprängämnessäkerhet i uppdrag att intensifiera och utveckla arbetet med att förebygga och förhindra illegala sprängningar. Uppdraget samordnas av MSB och omfattar bl.a. Försvarmakten, Kustbevakningen, Polismyndigheten och Säkerhetspolisen. Myndigheterna ska

- utifrån en gemensam lägesbild skyndsamt vidta åtgärder för att stärka efterlevnaden av befintliga regelverk samt föreslå åtgärder på kort och lång sikt, för att förebygga och förhindra illegal hantering av sprängämnen

- identifiera sårbarheter som gör att sprängämnen riskerar att hamna i kriminella kretsar och vidta skyndsamma åtgärder för att reducera dessa sårbarheter och försvåra för aktörer som möjliggör illegala sprängningar
- bedöma möjliga metoder för märkning av sprängämnen samt utvärdera förutsättningarna för och verka för att införa sådan märkning
- stärka samarbetet med kommunerna för att förbättra förutsättningarna för kommunernas arbete med tillståndshantering och tillsyn samt för att öka kunskapsspridning och erfarenhetsutbyte
- bedöma möjligheterna till förbättrad nationell samordning för att komma till rätta med brister i kommunernas tillsyn samt lämna förslag till hur samordningen kan stärkas
- utveckla samarbetet med relevanta aktörer inom berörda branscher för kunskapsspridning och erfarenhetsutbyte, bl.a. utifrån gemensam lägesbild
- stärka det internationella samarbetet på området.

Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 oktober 2024.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har tidigare i detta betänkande ställt sig bakom regeringens förslag om ett nationellt tillståndsregister för explosiva varor och om kriminalisering av förstadier till brott mot tillståndsplikten. Lagförslagen välkomnas som ett viktigt bidrag till att minska den illegala användningen av explosiva varor i samhället och till att stärka det brottsbekämpande arbetet.

I motionen föreslås bl.a. att en licensiering av sprängmedel bör införas för att möjliggöra en mer grundlig granskning och bakgrundskontroll av de som har tillgång till sprängmedel. Utskottet kan konstatera att regeringens lagförslag innebär införandet av ett samlat nationellt tillståndsregister för explosiva varor som, enligt regeringen, kommer att bidra till att ge en bättre bild över de tillstånd som finns och till att motverka att explosiva varor hamnar i orätta händer. Utskottet noterar vidare att regeringen, efter att ha överlämnat propositionen till riksdagen, har beslutat om en utredning som fått i uppdrag att se över nuvarande lagstiftning, inklusive tillståndsfrågor. I uppdraget ingår att föreslå en mer ändamålsenlig tillståndsprövning samt en mer välfungerande och effektiv tillsyn över tillståndspliktig verksamhet som involverar explosiva varor.

I motionen föreslås även att en insatsgrupp som kan hjälpa drabbade efter en sprängning ska tillsättas. Utskottet vill framhålla att sprängningar är en allvarlig brottslighet som leder till stort lidande för de som drabbas och till stor otrygghet, både hos den närmaste omgivningen och för samhället i stort. Utskottet välkomnar Brottsoffermyndighetens stöd till drabbade av sprängningar och andra brott samt myndighetens arbete med att följa upp och utveckla detta stöd. Utskottet ser också fram emot resultatet av den pågående utredningen om stärkt ställning för brottsoffer och förbättrade möjligheter till ersättning.

Mot bakgrund av pågående utredningar och de åtgärder som regeringen och myndigheter har vidtagit i fråga om explosiva varor och om stöd till brottsoffer finner utskottet inte skäl att vidta några ytterligare åtgärder på området för tillfället. De aktuella motionsyrkandena avstyrks.

Reservationer

Licensiering av sprängmedel och en insatsgrupp för brottsofferstöd, punkt 2 (S, MP)

av Peter Hultqvist (S), Helén Pettersson (S), Johan Andersson (S), Heléne Björklund (S), Erik Ezelius (S) och Emma Berginger (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2023/24:2903 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Sprängmedel är en viktig del i gängens våldskapital. Polisen beskriver att en stor andel sprängmedel som används vid illegala sprängningar kan spåras till civil användning t.ex. på byggarbetsplatser. Idag finns inget personligt ansvar, utan ansvaret för hanteringen av sprängmedel ligger endast på företaget som använder det i sin verksamhet. Trots införandet av en ny lag den 1 augusti 2021, som kräver bakgrundskontroller av alla som hanterar explosiva varor, har sprängningarna fortsatt att öka. Vi anser att mer måste göras för att stoppa sprängningarna. Vi behöver ta kontroll över sprängmedlen som gängen använder. Vi vill att en licensiering av sprängmedel införs. En licensieringsprocess skulle innebära att ett personligt ansvar läggs på individer, utöver företagets befintliga ansvar. Detta skulle möjliggöra en mer grundlig granskning och bakgrundskontroll av de som har tillgång till sprängmedel, vilket i sin tur kan förebygga att sprängmedel hamnar i fel händer.

Sprängningar drabbar hela hus och kvarter och sätter skräck i invånare. I flera fall har oskyldiga skadats och i några fruktansvärda fall mördats i sina hem. Oskyldigas hem har förstörts. Samhället måste stå på de drabbades sida. De som drabbas av gängens sprängdåd måste få akut hjälp, och en skyddsmekanism måste träda in så fort det har skett en sprängning i ett bostadsområde. I dag är ansvaret för stödet till brottsoffren uppdelat på många olika aktörer (kommunen, regionen, försäkringsbolag osv.). Vi vill att regeringen tillsätter en insatsgrupp, med egna resurser, som utan att ta över ansvaret snabbt kan åka ut till drabbade för att stötta, hjälpa till med samordning och få aktörerna att agera osv. Detta skulle göra att ärenden prioriteras av kommunen så att de snabbt kan koppla in brottsofferjouren och samordna med polisen.

Vi föreslår därför att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen om att införa licensiering av sprängmedel och om att tillsätta en insatsgrupp som kan hjälpa drabbade efter en sprängning.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2023/24:139 Explosiva varor – ett nationellt tillståndsregister och kriminalisering av förstadier till brott mot tillståndsplikten:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor.

Följdmotionen

2023/24:2903 av Peter Hultqvist m.fl. (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en licensiering av sprängmedel bör införas och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en insatsgrupp som kan hjälpa drabbade efter en sprängning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs i fråga om offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

dels att 18 kap. 19 §, 30 kap. 28 § och rubriken närmast före 30 kap. 28 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas sex nya paragrafer, 18 kap. 12 a, 12 b och 16 b–16 d §§ och 30 kap. 22 a §, och närmast före 18 kap. 12 a, 12 b och 16 b–16 d §§ och 30 kap. 22 a § nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 kap.

Tillverkning av explosiva varor

Instruktioner och ritningar

12 a §

Sekretess gäller hos Myndigheten för samhällsskydd och beredskap för uppgift om instruktion, ritning eller annan liknande uppgift som kan användas för tillverkning av explosiva varor, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan fara för att explosiva varor kan komma till brottslig användning.

Överföring av sekretess

12 b §

Om en myndighet får en uppgift som är sekretessreglerad i 12 a § från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, blir 12 a § tillämplig på uppgiften också hos den mottagande myndigheten.

Tillstånd som avser brandfarliga eller explosiva varor

Tillståndsärenden

16 b §

Sekretess gäller hos Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och hos en kommunal

myndighet för uppgift i ett ärende om tillstånd som avser brandfarliga eller explosiva varor, om det kan antas att sådana varor kan komma till brottslig användning om uppgiften röjs.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst fyrtio år.

Tillståndsregister för explosiva varor

16 c §

Sekretess gäller för uppgift som hänför sig till det nationella tillståndsregistret för explosiva varor, om det kan antas att explosiva varor kan komma till brottslig användning om uppgiften röjs.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst fyrtio år.

Sekretessbrytande bestämmelse

16 d §

Sekretess enligt 16 c § hindrar inte att en uppgift lämnas till en enskild som har tillstånd som avser explosiva varor enligt 16 § lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor och som i sin verksamhet behöver kontrollera sådana tillstånd.

19 §¹

Den tystnadsplikt som följer av 5–7, 8, 9 och 10 §§, 11 § första stycket och 12 och 13 §§ inskränker rätten enligt 1 kap. 1 och 7 §§ tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 10 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter.

Den tystnadsplikt som följer av 1–3 §§ inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter, när det är fråga om uppgift om kvarhållande av försändelse på befordringsföretag, hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning eller hemlig dataavläsning på grund av beslut av domstol, undersökningsledare eller åklagare eller inhämtning av uppgifter enligt lagen (2012:278) om

Den tystnadsplikt som följer av 5–7, 8, 9 och 10 §§, 11 § första stycket, 12, 12 a och 13 §§ inskränker rätten enligt 1 kap. 1 och 7 §§ tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 10 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter.

¹ Senaste lydelse 2024:225.

inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet.

Den tystnadsplikt som följer av 17 § inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter, när det är fråga om uppgift om kvarhållande av försändelse på befordringsföretag, hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning eller hemlig dataavläsning på grund av beslut av domstol eller åklagare.

Att den tystnadsplikt som följer av 1–3 §§ i vissa fall inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter utöver det som anges i andra stycket följer av 7 kap. 10 §, 12–18 §§, 20 § 3 och 22 § första stycket 1 och andra stycket tryckfrihetsförordningen samt 5 kap. 1 § och 4 § första stycket 1 och andra stycket yttrandefrihetsgrundlagen.

30 kap.

Tillstånd som avser brandfarliga eller explosiva varor

22 a §

Sekretess gäller hos Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och hos en kommunal myndighet för uppgift om en enskilds personliga förhållanden i ett ärende om tillstånd som avser brandfarliga eller explosiva varor, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider men om uppgiften röjs.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Brandfarliga varor

Sekretess gäller hos en kommunal myndighet i ärende om tillstånd *till hantering av* brandfarliga varor

1. för uppgift om en enskilds affärs- eller driftförhållanden, uppfinningar eller forskningsresultat, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs, och

2. för uppgift om andra ekonomiska eller personliga förhållanden än som avses i 1 för den som har trätt i affärsförbindelse eller liknande förbindelse med den som är föremål för sådan tillsyns- eller stödverksamhet som avses i denna paragraf.

Sekretessen gäller inte beslut i ärende.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

Brandfarliga eller explosiva varor

28 §

Sekretess gäller hos en kommunal myndighet i *ett* ärende om tillstånd *som avser* brandfarliga eller explosiva varor

---

Denna lag träder i kraft den 8 juli 2024.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor

dels att 21 a–21 c, 33 och 36 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 21 d och 30 a §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Den myndighet som prövar frågor om tillstånd enligt 16 § att hantera ammunition ska med hjälp av automatiserad behandling föra ett register över dem som har meddelats ett sådant tillstånd. Registret ska även innehålla uppgift om fysiska personer som har ett betydande inflytande över en juridisk person som har meddelats ett sådant tillstånd samt om personer som har godkänts som föreståndare för verksamheten.

Föreslagen lydelse

21 a §¹

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska med hjälp av automatiserad behandling föra ett register över tillstånd som avser explosiva varor enligt denna lag och över dem som har beviljats ett sådant tillstånd (det nationella tillståndsregistret för explosiva varor).

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och kommunerna ska ansvara för att registrera uppgifter i det nationella tillståndsregistret.

Det nationella tillståndsregistret för explosiva varor får inte innehålla uppgifter om tillstånd som har beviljats Försvarsmakten, Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt, Totalförsvarets forskningsinstitut eller Fortifikationsverket.

21 b §²

Ett register enligt 21 a § ska ha till ändamål att

1. underlätta handläggningen av frågor om tillstånd enligt denna lag, och

Det nationella tillståndsregistret för explosiva varor ska ha till ändamål att

1. underlätta handläggningen av frågor om tillstånd enligt denna lag,

¹ Senaste lydelse 2023:374.

² Senaste lydelse 2023:374.

2. ge information om sådana uppgifter som behövs för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet eller för att utreda eller lagföra brott med anknytning till ammunition.

2. underlätta tillsyn enligt denna lag,

3. ge information om sådana uppgifter som behövs för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet eller för att utreda eller lagföra brott med anknytning till explosiva varor,

4. ge information om sådana uppgifter som behövs för att kontrollera tillstånd till överföring, import och export enligt denna lag vid införsel eller utförsel över Sveriges gräns, och

5. ge information om sådana uppgifter som behövs för att enskilda i sin verksamhet ska kunna kontrollera tillstånd enligt denna lag.

21 c §³

Bestämmelserna i 21 a och 21 b §§ kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning).

Vid behandling av personuppgifter enligt 21 a och 21 b §§ gäller lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen, om inte något annat följer av denna lag eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

Bestämmelserna i 21 a, 21 b och 21 d §§ kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning).

³ Senaste lydelse 2023:374.

21 d §

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och kommunerna är personuppgiftsansvariga för den behandling av personuppgifter som de utför i det nationella tillståndsregistret för explosiva varor.

30 a §

För försök, förberedelse eller stämpling till brott enligt 29 a § första eller andra stycket döms det till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

33 §

Den som tar eller har tagit befattning med ett ärende som avses i denna lag får inte obehörigen röja eller utnyttja vad han eller hon därvid *erfarit* om någons affärs- eller driftförhållanden.

Den som tar eller har tagit befattning med ett ärende som avses i denna lag får inte obehörigen föra vidare eller utnyttja uppgifter som han eller hon därvid har fått del av om

1. förhållanden av betydelse för att förebygga att brandfarliga eller explosiva varor kommer till brottslig användning,

2. en enskilds personliga förhållanden, eller

3. en enskilds affärs- eller driftförhållanden.

Den som tar eller har tagit del av uppgifter från det nationella tillståndsregistret för explosiva varor får inte obehörigen föra vidare eller utnyttja uppgifter som han eller hon därvid har fått del av om förhållanden av betydelse för att förebygga att explosiva varor kommer till brottslig användning.

I det allmännas verksamhet tillämpas i stället bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

36 §⁴

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. vilka varor som på grund av sina egenskaper eller sin sammansättning eller av annan orsak ska anses utgöra brandfarliga eller explosiva varor,
2. klassificering av brandfarliga och explosiva varor,
3. brandfarliga och explosiva varors egenskaper och utförande,
4. undantag från lagens tillämpning i fråga om viss vara eller viss hantering, överföring, import eller export,
5. åtgärder och försiktighetsmått som anges i 6 §,
6. utredning som anges i 7 §,
7. kompetens som anges i 8 §,
8. föreståndare som anges i 9 §,
9. deltagare som anges i 9 a §,

10. byggnad, annan anläggning och anordning som anges i 10 § samt att sådan byggnad, anläggning och anordning inte får användas, saluhållas eller säljas om den inte efter kontroll genom teknisk provning, besiktning eller annan undersökning har befunnits vara betryggande från skyddssynpunkt,

11. förvaring och förpackning som anges i 11 §,

12. godkännande som anges i 12 §,

13. vad som ska förstås med plastiska sprängämnen som anges i 13 § samt om hur sådan märkning med spårämne ska ske,

14. information som anges i 14 §,

15. hantering av frågor om tillstånd och undantag från tillståndskravet i 16 §,

16. att hantering, överföring, import eller export av en brandfarlig eller explosiv vara ska vara förbjuden, om ett sådant förbud är av särskild betydelse med hänsyn till brand- eller explosionsrisken och till konsekvenserna av en brand eller en explosion, *och*

17. avgifternas storlek enligt denna lag.

16. att hantering, överföring, import eller export av en brandfarlig eller explosiv vara ska vara förbjuden, om ett sådant förbud är av särskild betydelse med hänsyn till brand- eller explosionsrisken och till konsekvenserna av en brand eller en explosion,

17. avgifternas storlek enligt denna lag, *och*

18. registreringen av uppgifter och innehållet i det nationella tillståndsregistret för explosiva varor och om utlämnande av uppgifter från registret.

En kommun får meddela föreskrifter om avgifternas storlek enligt denna lag när det gäller den egna verksamheten.

Denna lag träder i kraft den 8 juli 2024.

⁴ Senaste lydelse 2021:657.